

Projektový zpravodaj #4 / 05.02.2019

Nedávné soudní spory o kvalitě ovzduší

Správní soud ve Stuttgartu vynesl v červenci roku 2018 rozsudek, kterým uložil zemské vládě v Bádensku-Württembersku povinnost zahrnout do plánu zlepšování kvality ovzduší zákaz jízdy vozidel s diesellovým motorem Euro 5 a odstranit celkovou výjimku pro všechny místní obyvatele. V listopadu 2018 stejný soud zamítl dvě kasační stížnosti spolkové země proti výkonům rozhodnutí, po nichž spolková země rozhodnutí soudu konečně respektuje. Omezení vjezdu diesellových vozidel Euro 4 a starších tak vstoupilo v platnost 1. ledna 2019. Tato omezení budou rozšířena na diesellová vozidla Euro 5 nejpozději od 1. ledna 2020, pokud průměr zatížení NO₂ nebude za rok 2019 nižší než mezní hodnota 40 µg/m³. Zónový zákaz jízdy se vztahuje na celou městskou oblast Stuttgartu.

21. srpna 2018 zveřejnila zemská vláda Severního Porýní-Vestfálska svůj nový plán kvality ovzduší pro Düsseldorf. Ačkoli o případu Düsseldorfu byl vydán rozsudek Nejvyšším soudem, nový plán neobsahuje žádné zákazy diesellových vozidel a nepředpokládá soulad s příslušnými mezními hodnotami dříve než za pět let, a je tedy zjevně nezákonný. Aby co nejdříve zajistila dodržování platných mezních hodnot, německá organizace na ochranu životního prostředí Deutsche Umwelthilfe (dále jen "DUH") iniciovala jak vymáhací řízení, tak nové správní řízení k napadení nového plánu zlepšování kvality ovzduší.

Co se týče soudního sporu DUH v Mnichově, stížnost bavorské zemské vlády byla v roce 2003 zamítnuta v řízení o výkonu rozhodnutí. Bavorský správní soud nyní oznámil, že Soudní dvůr Evropské unie vyjasní zákonnost a nezbytnost donucovací vazby předsedy zemské vlády a dalších bavorských politiků. Co se týče otázek týkajících se právního státu rozhodne Soudní dvůr Evropské unie ve zkráceném procesu, který by měl vést k rozhodnutí v první polovině roku 2019.

Dne 6. září 2018 správní soud ve Wiesbadenu vyslechl stížnost proti státu Hesensko za Čistý vzduch ve Frankfurtu nad Mohanem a rozhodl, že je třeba zavést komplexní zákaz vjezdu diesellových motorů do Frankfurtu. Podle rozhodnutí je stát Hesensko povinen aktualizovat plán kvality ovzduší ve Frankfurtu do 1. února 2019 a to tak, aby zahrnoval veškerá opatření, která co nejrychleji zajistí soulad mezních hodnot oxidu dusičitého.

Dne 9. října 2018 vyslechl správní soud v Berlíně naši stížnost ohledně Čistého vzduchu v Berlíně. Soud rozhodl, že zakázání vjezdu diesellových vozidel až do emisní normy Euro 5/V je nevyhnutelné, pokud má být co nejrychleji dosaženo souladu s limity oxidu dusičitého. Ty musí být zahrnuty do plánu kvality ovzduší a zavedeny do 31. března 2019. Tyto zákazy vjezdu jsou nevyhnutelné na osmi různých silnicích, na několika dalších ulicích musí být zavedena další opatření, jako je snížení rychlosti. Kromě toho je nutné počítat s podhodnocením modelové situace o 10 %, jak již bylo prokázáno, což zatím nebylo zohledněno, a budou tedy nutná i další opatření.

Dne 24. října 2018 si správní soud v Mohuči také vyslechl stížnost za Čistý vzduch v hlavním městě Porýní-Falcka. Soud rozhodl, že město musí aktualizovat plán zlepšování kvality ovzduší pro Mohuč nejpozději do 1. dubna 2019. Tento plán musí zahrnovat všechna opatření, která zajistí, že mezní hodnota pro koncentraci oxidu dusičitého bude v roce 2019 bezpečně dodržována.

Jednání v rámci soudních sporů týkajících se plánů zlepšování kvality ovzduší měst Kolína a Bonnu proběhla 8. listopadu 2018 u správního soudu v Kolíně, kde DUH docílil vydání devátého a desátého úspěšného rozsudku v pořadí. Jménem města Kolín nad Rýnem soud rozhodl, že zemská vláda musí zahrnout zákaz řízení diesellových vozidel v rámci stávajícího ekologického pásma v plánu zlepšování kvality ovzduší, a to do 1. dubna 2019. Co se týče Bonnu, který překračuje mezní hodnoty výfukových plynů NO₂ v nižší míře nežli Kolín nad Rýnem, musí žalovaný, tedy Severní Porýní-Vestfálsko, zakázat vjezd diesellových vozidel na všechny silnice postižené překročením mezních hodnot, zejména pak na velmi znečištěné ulici Reuterstraße.

The project *Right to Clean Air* (LIFE15 GIE/DE/000795) is co-financed by the EU LIFE program of the EU Commission.

O týden později správní soud v Gelsenkirchenu rozhodl o stížnosti za Čistý vzduch ve městech Essen a Gelsenkirchen a oběma vyhověl. Pro město Essen soud rozhodl, že zemská vláda musí do plánu zlepšování kvality ovzduší zahrnout zákaz vjezdu dieselových vozidel do 18 městských částí včetně centra města. Poprvé v Německu tak soud nařídil zákaz vozidel s dieselovým pohonem na federální dálnici (A40). Pro město Gelsenkirchen, které má nižší míru překračování limitů NO₂ než Essen, musí Severní Porýní-Vestfálsko zavést zákaz vjezdu dieselových vozidel na obzvláště znečištěné ulici Kurt-Schumacher-Straße.

Na soudním jednání za Čistý vzduch v Darmstadta, došlo mezi DUH a Verkehrsclub Deutschland (VCD) k dohodě o vypořádání s Hesenskem. Podle této dohody, vejdou zákazy dieselových motorů a snížení pruhů na Hängelstraße a Heinrichstraße v platnost 1. června 2019. Závažnou částí dohody jsou také opatření přijatá městem Darmstadt na podporu veřejné dopravy a cyklistiky.

V dalších městech s výrazným překročením mezních hranic průměrné roční hodnoty NO₂ byly podány žaloby proti odpovědným orgánům. Deutsche Umwelthilfe podala dalších šest soudních žalob; jednu proti plánu zlepšování kvality ovzduší ve Freiburgu dne 12. listopadu 2018, čtyři další žaloby u Vyššího správního soudu v Münsteru dne 10. prosince 2018, týkající se plánů zlepšování kvality ovzduší pro Bielefeld, Hagen, Oberhausen a Wuppertal a další žalobu proti plánu zlepšování kvality ovzduší bavorského města Würzburg v Rakousku začátkem roku 2019. Grafika na obrázku vpravo ukazuje všech 35 měst, ve kterých DUH podnikl právní kroky proti znečištění ovzduší NO₂ nad zákonné mezní hodnoty. Informace o nových právních sporech v celé Evropě najdete na adrese www.right-to-clean-air.eu

Žaloba Frank Bold v Ostravě

Dne 5. listopadu 2018 byla podána žaloba proti Ministerstvu životního prostředí (MŽP) o odpovědnosti za škodu způsobenou újmou na zdraví obyvatelky a úmrtím jejího manžela na rakovinu plic. Žalobně usiluje o náhradu škody způsobenou rakovinou plic, ze které se jí podařilo vyléčit, avšak její manžel nemoci podlehl v říjnu 2018. Příčina nemoci je spatřována v dlouhodobé nadměrné koncentraci znečišťujících látek v ovzduší v místě bydliště Ostrava - Radvanice a ve skutečnosti, že MŽP nedokázalo přijmout účinná opatření ke snížení znečištění na zákonnou mezní hodnotu

Žaloba vychází z prohlášení lékařů a epidemiologů, stejně jako z rozsudků Evropského soudu pro lidská práva ve dvou podobných případech, kdy soud rozhodl ve prospěch žalobce. Radvanice a Bartovice vykazují nejvyšší koncentraci karcinogenního benzo(a)pyrenu a jednu z nejvyšších koncentrací jemných prachových částic v České republice. Povinnost

The project *Right to Clean Air* (LIFE15 GIE/DE/000795) is co-financed by the EU LIFE program of the EU Commission.

přijmout příslušná opatření proti tomuto znečištění má MŽP již od roku 2005. Jak MŽP, tak Moravskoslezský kraj přijali řadu strategických dokumentů zaměřených na zlepšení stavu ovzduší. Znečištění však přesto nebylo sníženo na zákonnou hranici.

Ověření povinného trestu odnětí svobody Soudním dvorem Evropské unie

V řízení o výkonu, Deutsche Umwelthilfe proti bavorské státní vládě, bavorské správní soud v dopise ze dne 17. srpna 2018 oznámil, že podá předběžnou otázku týkající se povinného zadržení úředníků německého federálního státu k Soudnímu dvoru Evropské unie (SDEU). Nejvyšší bavorský správní soud dospěl k závěru, že donucovací zadržení úředníků „samo o sobě vypadá slibně“, poté co všechny předchozí pokusy vyhrožování a ukládání pravidelných penále nevedly k zákonnému jednání zemské vlády. Z pohledu DUH je skandální a mimořádně pochybné, že v řízení vůbec vyvstala otázka zda politicky volení zástupci v Německu musí být přesvědčováni o tom, že mají dodržovat právně závazný rozsudek, prostřednictvím výhrůzek nuceného zadržení.

Postoupení SDEU nicméně není nutné, jelikož donucovací zadržení je již přípustné podle vnitrostátních právních předpisů. Pokud by tomu tak nebylo, znamenalo by to uznání toho, že vnitrostátní právo neobsahuje dostatečné nástroje k naplnění jednoho z nejdůležitějších závazků Německé ústavy: fungujícího právního státu.

DUH pevně očekává, že SDEU potvrdí přípustnost donucovacího zadržení jako poslední možnosti vymáhání soudních rozhodnutí v případech porušení evropského práva. Již v roce 2014 SDEU rozhodl v případě postupu pro kontrolu znečištění ovzduší ve Velké Británii, že soudy musí přijmout veškerá možná opatření k prosazení dodržování mezních hodnot pro vznětový výfukový plyn oxid dusičitý.

Měření v rámci občanská vědy v Evropě

Dne 1. března 2019 zahájí DUH svou třetí celostátní kampaň pro vědu občanů zvanou Zplodinový poplach. Po prvních dvou úspěšných sériích měření v únoru a červnu 2018 je třeba hodnoty NO₂ ve vzduchu, který dýcháme, změřit na několika stovkách citlivých míst znovu, a to po dobu čtyř týdnů, pomocí takzvaných pasivních vzorkovačů. V březnu bude znečištění vzduchu dieselovými výfuky NO₂ měřeno v blízkosti školek, škol, lékařských ordinací, nemocnic, pečovatelských domů a domovů pro seniory. Měření má za cíl poukázat na to, jak silně je znečištěn vzduch, který dýcháme, právě v oblastech, kde jsou obzvláště zranitelné osoby jako děti, nemocní lidé a lidé se zdravotním znevýhodněním. Výsledky předchozích měření na 47 citlivých místech v Berlíně v červenci 2018 ukázaly vysokou koncentraci znečištění ovzduší a nutnost získat více údajů o vzduchu, který vdechují obzvláště zranitelní občané. Nejvyšší expozice byla stanovena na 57,4 µg NO₂/m³ před pediatrickou ordinací. Toto měření ukázalo v průměru 41,8 µg NO₂/m³, což ukazuje expozici nad příslušnou mezní hodnotou v celém městě.

Ačkoli se dieselové výfukové plyny, které mají nepříznivé účinky na zdraví těch nejmenších, soustřeďují především blízko země, nebylo to dosud při oficiálních měřeních bráno v úvahu. Z tohoto důvodu měří DUH kontaminace vzduchu oxidem dusičitým na neuralgických místech také na úrovni dýchání dětí (1 metr nad zemí). Všichni občané, zejména ti, kteří trpí vinou vysokého objemu dopravy a znečištěným vzduchem, jsou vyzýváni, aby se účastnili kampaně na měření a předložili návrhy nových míst k měření do 17. února 2019 pod tímto odkazem: www.duh.de/abgasalarm.

V letech 2019 a 2020 se kampaň občanské vědy rozšíří mezinárodně. Naším cílem je podpora nevládních organizací a občanských iniciativ v jiných evropských zemích k odhalení koncentrací NO₂, které jsou škodlivé pro zdraví. Kromě toho chceme vytvořit také internetovou platformu pro výměnu znalostí a zkušeností. První měření se uskutečňuje v České republice v březnu roku 2019. Pokud máte zájem o více informací nebo o spolupráci se společností DUH v této věci, kontaktujte prosím Hanna Rhein rhein@duh.de.

The project *Right to Clean Air* (LIFE15 GIE/DE/000795) is co-financed by the EU LIFE program of the EU Commission.

Důležité události týkající se právních opatření v rámci projektu LIFE Právo na Čistý vzduch

Ve spolupráci s Akční skupinou Clean Air Maďarsko (Levegő Munkacsoport), proběhl v Budapešti dne 26. listopadu 2018 Capacity Building Workshop o evropských právních sporech o kvalitě ovzduší. Zúčastnili se zástupci různých maďarských politických institucí a nevládních organizací. Účastníci diskutovali o opatřeních k úspěšnému dosažení lepší kvality ovzduší se zvláštním ohledem na dopravu a její význam pro maďarský vzduch. Byl proto odprezentován současný stav a následovaly návrhy, jak podniknout právní kroky směřující k lepší kvalitě ovzduší v Maďarsku, stejně jako v celé Evropě. O dva dny později, 28. listopadu 2018, akční skupiny Clean Air a ClientEarth přišly se soudní žalobu proti orgánům maďarského hlavního města Budapešť o nezákonné a škodlivé úrovni znečištění ovzduší ve městě. Máte-li zájem o spolupráci s DUH, pro zorganizování Capacity Building Workshopu o právních sporech za čistý vzduch, kontaktujte prosím Robina Kulpu kulpa@duh.de.

Během interního zasedání rady v prosinci 2018 došlo k projednání důležitých rozšíření současné situace projektu a environmentálních nevládních organizací v Německu a České republice. Účastníci se dohodli na užší spolupráci v oblasti práce s médii a výměny informací mezi partnerskými organizacemi Deutsche Umwelthilfe a Frank Bold, aby zvýšily povědomí veřejnosti o znečištění vzduchu a překročení zákonných mezních hodnot a veřejnou podporu žalob za účelem vymáhání evropského práva na čistý vzduch. Dalším tématem byla diskuse o dopadech na zdraví a veřejná debata o správnosti zákonem stanovených mezních hodnot. Všichni účastníci se shodli na tom, že je důležité mít lepší informace o stavu výzkumu a zlepšovat komunikaci ohledně zjištění, pokud má dojít ke zvýšení pochopení veřejnosti a zlepšení kvality ovzduší.

V lednu 2019 se konala mezinárodní konference RESPIRAMI o znečištění ovzduší a zdraví v Miláně. Výzkumníci ze všech částí světa a z celé řady vědeckých institucí představili svá nová zjištění a důkazy o zdravotních dopadech znečištění ovzduší. Publiku byly prezentovány hlavně nové důkazy o dopadu polévatého prachu (PM_{2,5}) a ultrajemných částic (PM_{0.1}). Poté se uskutečnil právní seminář pro nevládní organizace zabývající se opatřeními v oblasti čistého ovzduší, zejména z Itálie, ale také ze Španělska, Rakouska a Německa, který proběhl ve spolupráci mezi DUH a Cittadini per l'Aria. Účastníci si vyměňovali zkušenosti a podrobnosti o různých sporech v celé Evropě a diskutovali o jejich dalších možných postupech.

Překlad rozsudku německého Nejvyššího správního soudu

Dne 27. února 2018 vydal Federální správní soud (BVerwG) v Lipsku zásadní rozhodnutí. Stížnost se týká revizí soudních případů v Düsseldorfu a Stuttgartu, které nyní byly definitivně rozhodnuty před německým Nejvyšším správním soudem. Soudci potvrdili právní názor DUH, že zákazy dieselového provozu jsou možné již dnes, při respektování zásady proporcionality.

Anglické překlady těchto dvou rozsudků jsou k dispozici ke stažení [zde](#).

The project *Right to Clean Air* (LIFE15 GIE/DE/000795) is co-financed by the EU LIFE program of the EU Commission.

Nemůžeš přestat dýchat – krátký film o znečištění ovzduší. Znečištění ovzduší není problém jen několika izolovaných míst. Podle aktuálních dat se utkáme s problémem, který zasahuje celá města, včetně menších měst a předměstí. Vytvořili jsme krátký klip s cílem zvýšit povědomí o tom, že tento problém se týká nás všech. Podívejte se na něj zde:

<https://www.youtube.com/watch?v=n5YyWoTMVHY>

The project *Right to Clean Air* (LIFE15 GIE/DE/000795) is co-financed by the EU LIFE program of the EU Commission.